

Rapport vedrørende

PRESSEETISK SEMINAR OM TERROR

Seminar om mediernes dækning af terrorangreb. Hvordan påvirkes ofre og de pårørende? Hvordan kan den traditionelle dækning af terrorangreb nytænkes?

December 2023

FINN NØRGAARD
/FORENINGEN

Rapport vedrørende Presseetisk Seminar om terror

Seminar om nyhedsdækning af terrorangreb.

Denne rapport opsummerer seminarets vigtigste anbefalinger til pressen og dens beslutningstagere.

Finn Nørgaard Foreningen v. Pia Toftdal

**Bio Asta, Cinemateket, Gothersgade 55, 1123 København K
23. november 2022 kl. 13-17**

Vært ved seminaret: Dansk Journalistforbund

Ordstyrer: Søren Carlsen, DR P1

Program: Lotte Lund, Finn Nørgaard Foreningen

Foto: Andreas Braamunk

Seminarets indhold bygger på international forskning og evidensbaseret praksis. Rapportens målgruppe er politiske beslutningstagere, samt presseetiske ansvarlige ved medier.

Indhold:

1. Sammenfatning	3
2. Ofres behov i forbindelse med terrorangreb	4
3. Konsekvenser af mediernes rapportering om radikaliserings og voldelig ekstremisme	6
4. Rapportens anbefalinger	8
4.1 Anbefalinger med opbakning i EU's direktiver	8
4.2 Anbefalinger opsamlet på Finn Nørgaard Foreningens seminar den 23. november 2022	8
4.3 Generelle anbefalinger til medier	11

Panel:

Ofre og overlevende fra tidligere terrorangreb fremlagde deres oplevelse med medierne. Personerne nævnes af hensyn til fortrolighed ikke i denne rapport.

Pia Toftdal, Sekretariatschef, Finn Nørgaard Foreningen

Trine Maria Ilsøe, Retskorrespondent DR

Jacob Møllerup, Mediekommentator,
tidl. Presseombudsmand DR

Tine Johansen, Formand for DJJ, medlem af
Medieansvarsudvalget under Kulturministeriet

Program-indlæg:

Pia Toftdal (DK)

Sekretariatschef, Finn Nørgaard Foreningen
Muligheder og dilemmaer i mediernes offerfokus i dækningen af terror

Levent Altan (UK)

Executive Director, Victims Support Europe
Terrorofres rettigheder jvf EU og FN
– særligt fokus på mediernes rolle

Stepan Vymetal (CZ)

PhD, Charles University, Prag
Medieomtale af terrorangreb og dens virkning på ofre og overlevende (guidelines, risici, udfordringer og lærte lektioner)

Virginie André (SF)

Research Fellow, Victoria University
Copycat-effekten - ekstremistisk kommunikation gennem medierne

Trine Maria Ilsøe (DK)

Retskorrespondent DR
Hvor er vi presseetisk i Danmark – hvad har vi lært, når det gælder terror og iscenesat massevold?

1. Sammenfatning

Dansk presseetik er i disse år til debat og i 2022 blev der under Kulturministeriet nedsat et udvalg, der skal opdatere og styrke det danske medieansvarssystem.

Den seneste justering af god dansk presseskik fandt sted i 2013, altså før terrorangrebet i 2015 på Krudttønden og Synagogen og det seneste masseskyderi i Fields i sommeren 2022.

Finn Nørgaard Foreningen arbejder med en rettighedsbaseret tilgang. Ofre for terrorangreb bør efter forbrydelsen kunne færdes frit og uhindret i samfundet. På den baggrund af holdt Finn Nørgaard Foreningen den 23. november 2022 i samarbejde med Dansk Journalistforbund, et presseetisk seminar i København. Fokus var på de traditionelle mediers dækning og rolle i forbindelse med voldelig ekstremisme, herunder terrorangreb og iscenesat massevold. Med traditionelle medier forstås medier, som er underlagt Pressenævnets regler.

Høringen havde til formål at bidrage med evidensbaseret viden til udvikling af guidelines og god praksis, samt at trække på internationale erfaringer og forskning.

Konklusion: Der er en risiko for, at pressen medvirker ufrivilligt til at sprede ekstremistiske narrativer og symboler. Dette er farligt for samfundet og fører til øget polarisering og mulige kopiangreb. Pressen må derfor have klare retningslinjer for sikker omtale af ekstremister og terrororganisationer, som er balanceret ift. pressens pligt til at dække nyheder.

Terrorangreb medfører traumer for alle involverede. De fleste mennesker har evnen til at komme sig efter traumer. For ofrene afhænger dette blandt andet af adfærden hos folk omkring dem, inkl. journalister og medier. Det er nødvendigt, at pressen som helhed arbejder med en traumeinformeret tilgang og får mere viden om dette (uddannelse, retningslinjer, samarbejde). Man bør aktivt undgå risikoen for retraumatisering, herunder også indvirkningen på journalistens eget mentale helbred. Etisk adfærd hjælper journalister og kilder med at håndtere stress og alle har et ansvar for at behandle hinanden hensynsfuldt og betænksomt.

Kombineret med en rundringning blandt Danmarks største mediehus og tv-stationer viser seminaret, at danske medier ikke er særligt forberedte på håndtering af de særlige omstændigheder et terrorangreb skaber i forhold til mediernes rolle i kommunikationen med omverdenen.

2. Ofres behov i forbindelse med terrorangreb

I det følgende afsnit præsenteres begreberne, som bruges til forståelse af begrebet "ofre og deres behov".

2.1 Definition af ofre: Ifølge FN betyder "ofre" personer, der individuelt eller kollektivt har lidt overlast, herunder fysisk eller psykisk skade, følelsesmæssig lidelse, økonomisk tab eller væsentlig forringelse af deres grundlæggende rettigheder, gennem handlinger eller undladelser, der er i strid med straffelovgivningen i deres land, herunder de love, der forbyder kriminelt magtmisbrug.

Terrorofre rammes uforvarende og uden varsel af et kriminelt angreb rettet mod personer eller grupper af fx religiøs, demografisk eller politisk art. Disse mennesker og deres pårørende oplever hændelser af så ekstrem art, at det påfører dem traumer.

Den danske stat har gennem de seneste årtier taget terror- og radikaliseringsstruslen meget alvorligt og denne trussel er uheldigvis vokset i løbet af 2023 med udviklingerne vedr. koranafbrændinger og krigen i Gaza. Sideløbende har Finn Nørgaard Foreningen arbejdet på forbedring af indsatsen til støtte af

terrorofrene. Denne rapport er et led i dette arbejde, såvel som det løbende arbejde med at indsamle viden og udvikle metoder til hjælp og støtte af ofre for terror.

Støtten og hjælpen til at få ofrene tilbage til et normalt liv indgår som et vigtigt element i terrorforebyggelse og i opbygning af befolkningens modstandskraft imod voldelige ekstremisters umenneskeliggørelse af ofrene, samt offentlighedens bergrænsede forståelse af ofrenes behov.

I dansk kontekst regnes typisk kun dræbte i et terrorangreb som ofre, men mange menneskers liv bliver præget negativt af de traumatiserende hændelser. I dag ved vi, at de overlevende har en høj risiko for tab af værdier, og livskvalitet og ofte oplever alvorlige belastningsreaktioner, fx ptsd.

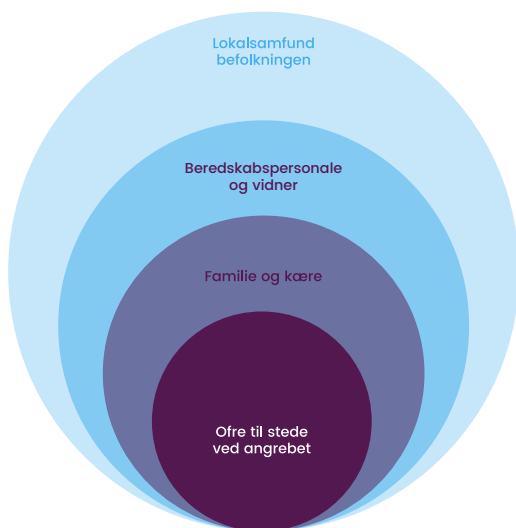

Sekundær Viktimisering

Ifølge PhD Stepan Vymetal topper samfundets forøgede stressniveau tre dage efter en terrorhændelse. Det generelle post-terror stressniveau er tilbage på normalt niveau efter ca. tre år. Ofrene til stede ved angrebet og deres familier og kære oplever en lignende kurve, men har en række særligt belastende reaktionsmønstre¹. Omverdenens reaktioner er meget ofte uhensigtsmæssige og kan for ofrene føre til sekundær viktimitisering², som komplicerer normaliseringen. Risikoen for sekundær viktimitisering er ofte udtalt under og efter mødet med journalister og medier³.

Offermodel VSE

Kilde, Victim Support Europe

De fleste terrorofre vil på et tidspunkt vende tilbage til et liv uden unødvendige senfølger. De fleste ofre er modstandsdygtige overfor trauma og kan selv håndtere deres situation.

Men cirka en tredjedel vil ifølge offerorganisationen Victim Support Europe (VSE) opleve udfordringer i en længere periode, som kræver aktiv hjælp og støtte. Dette skal ses i relation til alvorligheden af det oplevede, sammenholdt med egne ressourcer. VSE benytter en offer-model, hvor ofrenes udsathed inddeles i nærhed til hændelsen. Belastningen er mere udtalt, jo tættere man er på begivenheden. Modellen viser, hvordan et terrorangreb rammer en hel befolkning.

Med en rettighedsbaseret tilgang, skal ofrene sikres assistance, genoprejsning, beskyttelse, retfærdighed og information. Denne hjælp ydes efter et offercentreret "Do-no-harm-princip". Den er ikke-hierarkisk og fokuserer på ofres behov, fx forebyggelse af sekundær viktimitisering. Herunder skal ofrenes fysiske og psykiske integritet og ret til privatliv beskyttes.

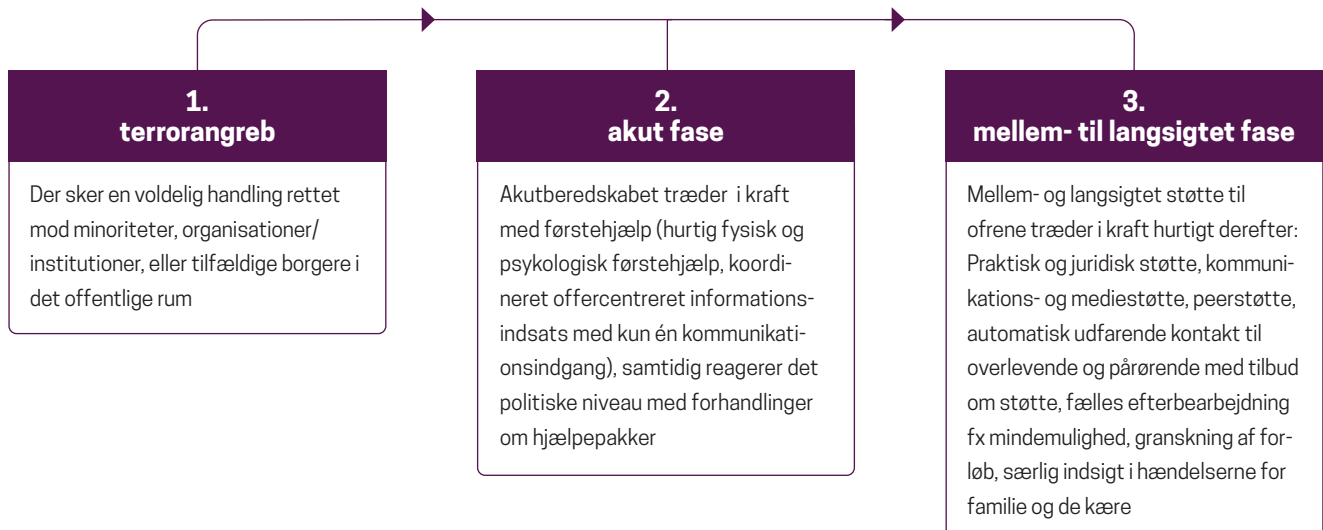
Terrorofre skal ifølge EU og FN beskyttes mod trusler mod deres fysiske og psykiske integritet, intimidering, repressalier samt sekundær viktimitisering, der kan ske fra mediedækning, men desuden også gennem kontakt med institutioner og andre borgere.

¹ Almindelige post-terror psykologiske reaktioner er fx skyldfølelse/selvbebrejdelse/skam, hjælpeløshed, fysiske og psykiske smerter, tristhed, undvigende adfærd, højt konfliktniveau, fastlåste tankemønstre, søvnproblemer, utryghed, mangel på tillid til samfundet og til andre mennesker, påtrængende minder og ensomhed.

² Skyldes ofte hensynsløs adfærd overfor ofre. Fx offerudskamning, hævder at ofrene selv er skyld i overgreb, eller "blot vil have opmærksomhed", målrettet trolling og negligerer af offerets oplevelse.

³ Sekundær viktimitisering via medier kan fx skyldes at få budskab om tab af kære via journalister eller via medier først, blive "manipuleret" af journalist til at komme med kontroversielle budskaber til overskrifter, blive trukket ind i polariserende agendaer, opleve efterfølgende trolling og verbale angreb fra andre mediebrugere.

Terrorofres rettigheder i faser

Ovenstående tidslinje viser, hvordan forløbet ser ud i forhold til det beredskab Danmark er i besiddelse af, når det er i overensstemmelse med EU's direktiver. Direktivet er i skrivende stund (dec 23) endnu ikke implementeret i dansk lovgivning. Regeringen har meldt klart ud, at den i løbet 2024 fremlægger initiativer, der som minimum vil bringe danske terrorofres rettigheder på niveau med resten af EU. De presseetiske retningslinjer, som udarbejdes i Kulturministeriets medieansvarsudvalg har mulighed for at tage bestik af rettighederne.

Offerrettigheder er menneskerettigheder og FN har formuleret terrorofres fem grundlæggende rettigheder. Rettighederne er Assistance, Genoprejsning, Beskyttelse, Retfærdighed og information. Uddybning af rettighederne kan findes i FN, model for legislative provisions⁴.

3. Konsekvenser af mediernes rapportering om radikaliserings og voldelig ekstremisme

Terrortruslen er reel. I PETs seneste trusselsvurdering (2023) er truslen stadig "alvorlig". I TrygFondens Tryghedsmåling 2022 angives "frygten for at blive offer for et terrorangreb" til 0.28 på en skala fra minus 1 til plus 1. Det er en af de højeste målinger, som kun overgås af frygten for "at mangle penge, hvis der kommer en uventet udgift" (0.29).

TrygFonden har desuden i de foregående år målt, at op imod hver femte dansker i dag føler sig utryk i forhold til terrorisme.

⁴ <https://www.un.org/counterterrorism/publication/The-Model-Legislative-Provisions>

Men selv om der har været eksempler på terror og frygten fylder i befolkningen, har der i medieverdenen ikke været nogen intern debat om behov for særlig håndtering af de voldsomme begivenheder. Men det er vigtigt, at man netop får taget den diskussion i tide, så man er forberedt.

PhD Virginie André EU-RAN ekspert fra Victoria university's forskning har vist, at mediernes dækning af radikaliserings og voldelig ekstremisme netop kan have – og har haft - store og utilsigtede konsekvenser, som fremmer ekstremisternes budskaber og skaber grobund for yderligere radikaliserings og terror. Samtidig er der risiko for retraumatisering og reviktimisering af ofre.

Har medierne ikke skabt en klar strategi og beredskab i forhold til et terrorangreb, risikerer de at bidrage til terrororganisationernes vigtigste mål, som først og fremmest er at skabe frygt. Terrorangreb er et af deres vigtigste midler til at nå dette mål. Et terrorangrebs "succes" måles af gerningsmændene og organisationerne bag i den synlighed angrebet får til at kunne sprede kaos og frygt på alle niveauer i samfundet – fra de øverste institutioner og erhvervslivet til almindelige borgere.

Terrororganisationerne har hidtil udnyttet mediernes traditionelle dækning, så mediernes fortælling foregår direkte efter terroristernes drejebog om at polarisere samfundet og svække tilliden til samfundet.

Eksempler på uhensigtsmæssig journalistik i denne sammenhæng er sensationsjournalistik, der bygger på fascination og ikonisering af volden, ofre og gerningsmændene på bekostning af objektivitet og fokus på konsekvenser.

Dele af dækningen af gerningsmanden bag angrebet på en ungdomslejr på Utøya i 2011 er et godt eksempel på dette. Vi kender navnet på gerningsmanden til bevidstløshed. Dette fører til mediebåren ikonisering.

Sproget og ordenes effekt er afgørende for eftertiden. Hvis de skrives generaliserende og hvis gerningsmanden kædes sammen med en særlig gruppe – religiøs, kulturel, race eller nationalitet – udsættes personer, der tilhører denne gruppe, uretmæssigt for at blive kædet sammen med voldelig ekstremisme. Oplevelsen af uretfærdighed kan i sig selv skabe grobund for, at elementer i denne gruppe lader sig radikaliseres og inspireres til nye angreb - den såkaldte copycat-effekt.

Hvordan kan medieomtale af terror fremkalde radikaliserings?

Kilde: Five Essential Elements of Immediate and Mid-Term Mass Trauma Intervention, Stevan E. Hobfoll.

4. Rapportens anbefalinger

Det følgende indeholder råd og anbefalinger til brug for den danske mediebranches beslutningstagere og andre med interesse i mediernes rolle og dækning i forbindelse med terrorangreb.

4.1 Anbefalinger med opbakning i EU's direktiver

- **Kommunikationsrådgivning til ofre:** Staten er ansvarlig for, at ofre tilbydes praktisk hjælp, som er fortrolig, gratis og lettilgængelig. Her bør indgå støtte til kommunikation. Dette er yderst vigtigt, da ofre ufrivilligt bliver en del af den offentlige historiefortælling. Mange oplever re-traumatisering og re-viktimisering gennem interviews om og omtale af medie-hændelserne.

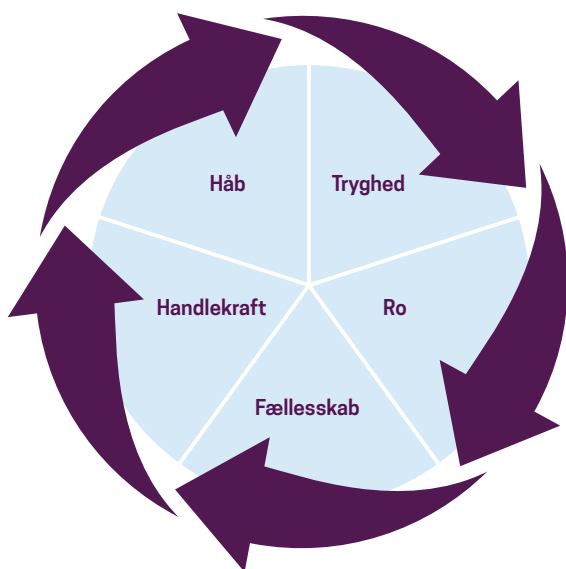
4.2 Anbefalinger opsamlet på seminaret den 23. november 2022:

Medierne bør tænke elementerne fra psykisk førstehjælp ind i journalistikken i forhold til ofre, og det omgivende samfund.

Psykisk førstehjælp understøtter den psykosociale tilgang, som handler om at fremme fem grundlæggende psykosociale elementer; tryghed, ro, fællesskab, handlekraft og håb. Forskning og praksis viser, at denne tilgang hjælper mennesker i krise.

Målet med dækning af terrorangreb bør være at minimere frygt og polarisering og opretholde tryghed og tillid – til myndighederne og til medierne selv.

Elementer i trauma-intervention

Kilde: Five Essential Elements of Immediate and Mid-Term Mass Trauma Intervention, Stevan E. Hobfoll, *Psychiatry* 70(4), Winter 2007.

4.2.1 Anbefalinger vedr. redaktører og redaktionscheferes etiske ansvar:

- **Udarbejdelse af klare etiske regler:** Det er vigtigt at få udarbejdet et sæt klare etiske regler for dækningen af terrorisme. Journalister, der sendes afsted for at dække et terrorangreb, er i risiko for direkte og indirekte at blive emotionelt påvirket af, hvad de oplever under udførelsen af opgaven⁵. Dette kan forebygges, hvis den/de, der får opgaven, er "klædt på" til den og i mentalt i overskud. Vær observant og klar med hjælp og støtte, hvis medarbejderen i tiden efter udviser tegn på psykiske eller fysiske følger af opgaven.
- **Emotionel støtte til ofre gennem dækningen:** Dækningen bør ske med afsæt i en tilgang, der udviser solidaritet, betænksomhed og medmenneskelig sympati med ofrene i overensstemmelse med modellen for trauma intervention på side 8.
- **Retssag og undersøgelser:** Hvis gerningsmanden bag et angreb tiltales, skal retssagen dækkes meningsfuldt ved ansvarlig inddragelse af ofre, med tanke på at modvirke sekundær viktimisering. Er det ikke muligt at føre en retssag, fx hvis gerningsmanden mister livet eller ikke kan anholdes, bør medierne insistere på en offentlig debat og en tilbunds-gående undersøgelse af, hvordan angrebet kunne ske, og hvad der skal til for at forebygge, at det sker igen. Hvis der er et politisk ansvar, skal dette også placeres.
- **Undgå overdreven dækning:** Væg-til-væg dækning uden reelt indhold kan understøtte gerningsmændenes mål og bidrage til yderligere frygt og utryghed i befolkningen. Offentliggør kun redigerede og prioriterede artikler. Det samme gælder tv og lyd. Fokuser på kortere ekstra nyhedsudsendelser med nyt indhold fremfor timevis af live-sending, hvor reporteren står uden reelt nyt at fortælle, mens de samme billeder vises igen og igen, hvorved befolkningens opmærksomhed fastholdes unødigt.
- **Klare regler for sprogbrug:** Brug kun myndighedernes officielle karakterisering af et angreb (for eksempel hadforbrydelse, terrorisme, racistisk motiveret) og brug aldrig ordet "terrorist" med mindre der officielt er tale om et terrorangreb. Omtal ikke gerningsmanden i en sammenhæng, der mistænkeliggør en hel befolkningsgruppe (for eksempel "Allahs galning"). Husk desuden, at det også i denne type angreb gælder, at man er uskyldig, indtil man er dømt.

⁵ Følelsesmæssige fysiske skader, traume og risiko for stress

- **Bidrag til at opdrage befolkningen:** Undgå at få befolkningens deltagelse i sekundær viktimisering via medieomtale med efterfølgende krænkelse af ofre. Oplys følgere og læsere om konsekvenserne af deres reaktioner som følge af mediedækning. Advarsler om skadende brugerreaktioner bør indføres.
- **Bidrag til samfundsopbygningen efter terror:** Afstå fra at dyrke konfliktvinkler i nyhedsstof og overdrevet popularisering som "true crime". Historier og indhold, der repræsenterer håb, tryghed, fællesskab og handlekraft vil være opbyggende og ikke bidrage til polarisering. Dette vil betyde, at medier ikke bidrager ufrivilligt i samfundets generelle polarisering.
- **Løb aldrig med halve sandheder:** Vær minimalistisk med hvad der bringes og grundig i forhold til faktatjek. Deklarér altid, når der bringes partsindlæg.
- **Vælg en etisk redaktionel prioritering af indholdet:** Vælg den rigtige journalist, vælg de rigtige billeder, overvej følgerne for kilderne nøje, når den offentlige interesse opvejes, vælg ord og indhold, der støtter borgerne i at vende tilbage til normalt liv hurtigst muligt, fortæl om god praksis og sunde fællesskaber.

4.2.2 Anbefalinger vedr. mediers kontakt til og omtale af ofre: (vær traumebevidst)

- **Støt ofrene aktivt:** Udgiv styrkende information jf figur 4.2. Det vil fx sige udvis medfølelse og dæk konsekvenserne af forbrydelsen i forhold til ofrenes og deres kære fremtidige liv. Oplys brugerne/læserne om ofrenes almindelige reaktioner og god praksis. Spørg fx om hvem, der har været til størst hjælp for ofrene og hvordan han/hun/de gjorde. Oplys med ekspertviden om, hvordan man forebygger, at noget lignende sker igen. Fortæl om fællesskaber, der støtter og styrker. Kend til ofres almindelige reaktioner og støt fx ikke op om ofres selvbebrejdelser eller negative tankemønstre. Spørg i stedet ofret hvad de behøver og hvilke problemer de skal klare. Vis ingen voldsfascination og vis særlige hensyn. Hvis fx et offer kommer fra en lille by, er der særlige hensyn til dennes genkendelighed ift at undgå sekundær traumatisering. Her kan journalister være til stor hjælp for ofrene. Vær opmærksom på, at man som journalist enten kan belaste et offer, eller modsat være med til at bringe offeret tilbage på fode, hvor de føler sig trygge og sikre. Tænk på offeret som et menneske, der har overlevet noget ekstremt.
- **Vær sikkerhedsbevidst:** Følg politiets og myndighedernes anvisninger for sikker adfærd og vær med til at informere om disse. Vær desuden opmærksom på, at dit arbejde kan påvirke dit mentale helbred og relationer med andre mennesker. Kontakt Journalistforbundet, hvis du som journalist får brug for psykologisk hjælp eller støtte. De kan også informere om akut psykisk førstehjælp i udlandet.
- **Empati og lyttende tilgang:** Ofre er typisk ikke trænet i at håndtere medier og har brug for rådgivning, presseetisk og respektfuld opførsel, empati og lyttende tilgang. Journalister kan selv bidrage til at overlevende og pårørende har tryghed i interview-situationen ved at anbefale, at ofret medbringer en rådgiver/hjælper i forbindelse med mediedækning. Mediet kan, som fx DR, også tilbyde offeret psykologhjælp for at forebygge retraumatisering i forbindelse med offentliggørelse af interview/program.
- **Lad ikke ofre analysere:** I minutter og timer efter et angreb er det vigtigt at huske, at vidner/ofre typisk er i chok. De fleste vil ikke være i stand til at svare rationelt på spørgsmål. Spørg aldrig ofre om motivfortolkninger eller analyser umiddelbart efter et angreb.
- **Kontakt aldrig ofre/gidsler under et angreb:** Dette burde være indlysende, men ikke desto mindre oplevede ofrene på Utøya i 2011 at blive ringet til under angrebet og bedt om live-interviews. Disse opringninger har formentlig bidraget til flere dødsfald under angrebet.
- **Vis særligt hensyn til særligt sårbare ofre:** Voldtægts ofre og i det hele taget ofre, der har været udsat for andre voldelige overgreb af enhver art, er dobbelt/flerdobbelt traumatiserede og skal behandles ekstra varsomt. Det samme gælder børn, ældre, syge og sårede, samt fysisk og mentalt handicappede personer.
- **Ofre i fokus, men kun bekræftede oplysninger:** Dækningen af et angreb bør i højere grad fokusere på ofrene og den behandling de får. Kun myndighedernes bekræftede oplysninger bør viderebringes i den akutte fase efter et angreb. Ofrene skal forblive navnløse, medmindre der foreligger en klar aftale med ofre/nære om andet.
- **Undgå retraumatisering:** Ofre kan belastes unødigt af detaljerede beskrivelser af et angreb. Ofte kommer dette tema op i forbindelse med mærkedage og andre omtaler relateret til et angreb. I dækningen – både i akutfasen og efterfølgende er det ikke passende at fremkalde psykologiske reaktioner på traumer hos ofrene.
- **Undgå stigmatisering og reviktimisering:** I omtalen af ofre bør man være varsom med at formidle ofrenes tilhørsforhold, det kan være eksempelvis være baseret på race, religion, eller seksuel orientering, på en måde, der virker stigmatiserende eller skaber basis for polarisering og reviktimisering.

- **Misforstået hensyn:** Som en del af den sekundære traumatisering oplever ofre at blive "glemt" når angrebet er på afstand. Ofrenes vinkel kan i eftertiden dækkes troværdigt af offerorganisationer eller ofre selv som kilder.
- **Journalister skal være objektive:** Rapporterne må bevare en professionel distance til indholdet og afstå fra at blande eget følelsesliv ind i historien, selv om journalisten selv er følelsepåvirket.

4.2.3 anbefalinger vedr. mediers omtale af gerningsmænd: (bryd symbiosen)

- **Undgå fascination og ikonisering af gerningsmænd:** Giv ikke gerningsmændene navn, ansigt eller en historie. Der har været eksempler på gerningsmænd præsenteret som "rockstjerner" (for eksempel bombemand fra Boston på forsiden af magasinet Rolling Stones). Terroristerne taler på den måde til udvalgte målgrupper, hvor de er – eller bliver – helte. Omvendt skal gerningsmanden anonymiseres/sløres. Med opfindsomhed kan historien stadig fortælles i detaljer – og sælge - uden at bidrage til yderligere radikaliserings. Det er blandt andet sket efter angrebet 2019 i Christchurch i New Zealand⁶.
- **Undlad at bidrage til spredning af ekstremistiske budskaber:** Det har ikke gjort godt at offentliggøre gerningsmænds manifeste. De har tværtimod inspireret til kopiangreb. Budskaberne afspejler ekstremistiske verdensbilleder og læses ikke kun af "almindelige læsere". De læses også i de ekstreme miljøer og bidrager til at give den – ofte globale - medieplatform og opmærksomhed, som terrororganisationer søger. Desuden skabes et uheldigt sprog.
- **Døde terrorister er martyrer og demonisering af disse giver også bagslag:** At bringe billeder af dræbte terrorister er, set fra gerningsmændenes og organisationernes bag, typisk en hyldest og en del af målsætningen. En død gerningsmand er en martyr. Portrætter af sørgende mødre til martyrer er tekstbogsstof for udbredelse af ekstremistiske narrativer. Undlad at gøre fx jagten på gerningsmænd til spændende dramafascineret brugerunderholdning. Jagten på gerningspersoner bliver en del af ikoniseringen af gerningspersoner, som understøtter udbredelse af ekstremistiske verdensbilleder. Det samme gælder dækning af retssager, hvor gerningspersoner søger oprejsning og måske bruger mediernes interesse deres retssager til at kommunikere mere eller mindre skjulte budskaber.

- **Undgå overdreven interesse i gerningspersonens navn og væsen, det hjælper ekstremisters rekruttering:** Skaden er allerede sket, bla. hvad angår mediernes interesse i Anders Breivik, som af medierne har fået endevendt alt omkring sin person og tankegods, hvilket har ført til kopiangreb i blandt andet New Zealand. Terrormistænkte fra Island i 2023 skulle også have haft reference til Breviks person, navn og idéer.

4.3 Generelle anbefalinger til medier: (arbejd struktureret)

- **Beredskabsøvelser med medierne:** Der er behov for beredskabsøvelser, hvor pressens rolle og ofrene i den akutte situation tænkes dybere ind.
- **Styrket journalistuddannelse og efteruddannelse:** Journalister skal uddannes – og efteruddannes – til en bedre forståelse for dækning af terrorangreb, herunder styrket viden om ansvarlig rapportering. Det vil fx sige psykologisk håndtering, sekundær viktimering og copy-cat effekt, hvordan man kontakter kilder samt hvordan man konstruktivt samarbejder med myndighederne, ikke mindst i akutfasen.
- **Styrket samarbejde mellem myndigheder og medier:** Der er behov for et forbedret beredskab og samarbejde mellem myndigheder og medier, herunder styrket support til journalisten, der rapporterer. Denne skal aldrig agere on-site offer-/pårørende-informationscenter. Journalisten skal i stedet kunne henvise til relevante myndighedstjenester, som er kvalificerede til at levere informationer der sikrer ofres rettigheder.

⁶ Kilde: Virginie André, Victoria University

